

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 347.921 (477)

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ «БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА»

Вилков Сергій Валентинович,
здобувач (Науково-дослідний інститут
публічного права, м. Київ, Україна)

Стаття присвячена теоретичним проблемам визначення змісту правової категорії «безоплатна правова допомога». Наголошено, що «професійна правнича допомога» асоціюється як вітчизняним законодавцем, так і науковими діячами насамперед з діяльністю адвоката. Якщо йдеться про інших суб'єктів, які надають правову допомогу (на платній чи безоплатній основі) – юристів, нотаріусів, посадових осіб органів місцевого самоврядування і органів виконавчої влади, то її слід розцінювати як діяльність у сфері права або надання правових послуг. Наведено, що право на правову допомогу визнається та досліджується не лише в окремих видах судочинства, але й поза межами судового процесу, вказуючи, що така правова можливість гарантується кожній особі незалежно від її конституційного статусу і виникнення процесуальних правовідносин. З'ясовано, що будь-яка послуга завжди здійснюється за ініціативою або заявою особи, тобто на її прохання. На відміну від правових послуг, правова допомога може надаватися без вільного волевиявлення як уповновачених, так і зобов'язаних осіб. Так, фізична особа, перебуваючи у статусі обвинуваченого у кримінальному процесі, піддається правовій допомозі без її згоди (обов'язкова участь захисника у кримінальному провадженні). При цьому вона може не лише не усвідомлювати значення та наслідки такої допомоги, а навіть не бажати їх. Доведено, що «правова (правнича) допомога» – це передусім сприяння законодавчо закріпленими юридичними засобами та способами в реалізації прав, свобод та інтересів особи, яка потребує такої допомоги, з метою вирішення певної проблемної ситуації правового характеру. Звернуто увагу, що зазначене поняття зараховує до себе різні види правової допомоги, яка може надаватися як на платній, так і на безоплатній основі. Наголошено, що дефініція «безоплатна правова допомога» співвідноситься з дефініцією «правова допомога» як частина і ціле.

Ключові слова: безоплатна правова допомога, правова (правнича) допомога, кваліфікована правнича допомога, юридична допомога.

THEORETICAL PROBLEMS OF DETERMINING THE CONTENT OF THE LEGAL CATEGORY «FREE LEGAL AID»

Vylkov Serhii Valentynovych,
Applicant (Research Institute of Public
Law, Kyiv, Ukraine)

The article is devoted to theoretical problems of determining the content of the legal category “free legal aid”. It was emphasized that “professional legal assistance” is associated

with both domestic legislator and academic staff, first of all, with the activities of a lawyer. When it comes to other legal aid providers (whether paid or not) – lawyers, notaries, local government officials and executive authorities, then they should be considered as activities in the field of law or the provision of legal services. It is stated that the right to legal assistance is recognized and investigated not only in certain types of proceedings, but also outside the court process, indicating that such a legal possibility is guaranteed to each person, regardless of its constitutional status and the emergence of procedural legal relations. It has been found out that any service is always carried out on the initiative or application of a person, that is, at his request. Unlike legal services, legal assistance can be provided without the free expression of both the authorized and obligated persons. Thus, an individual, while in the status of an accused in a criminal proceeding, is subject to legal aid without her consent (mandatory participation of a defense counsel in criminal proceedings). At the same time, she may not only not realize the significance and consequences of such assistance, nor even want to. It is proved that “legal (legal) assistance” is, first and foremost, the promotion of legally established legal means and methods in realizing the rights, freedoms and interests of the person in need of such assistance in order to resolve a particular problem situation of a legal nature. Attention is drawn to the fact that this concept entails different types of legal aid, which can be provided both on a paid and non-paid basis. It is emphasized that the definition of “free legal aid” correlates with the definition of “legal aid” as a part and whole.

Key words: free legal aid, legal (legal) assistance, qualified legal assistance, legal assistance.

Постановка проблеми. Дослідження теоретико-методологічних засад адміністративно-правового забезпечення безоплатної правової допомоги в Україні потребує ретельного вивчення категоріально-понятійного апарату, який віддзеркалює сутність ряду елементів механізму забезпечення та реалізації конституційного та законодавчо закріпленого права на безоплатну правову допомогу. Адже без накопичених знань відносно розуміння окремих теоретико-правових понять та категорій більш загального значення неможливо пізнати та дослідити сутність, механізм дії, закономірності та тенденції розвитку досліджуваного феномену. Завдяки застосуванню таких логічних прийомів, як синтез та аналіз наявних знань, можливо зробити наступний крок до пізнання, перейти від статичної картини явища до динамічної [1, с. 310]. Саме тому доречно, на наш погляд, розпочати дослідження такого формату із з'ясування внутрішнього змісту тих правових явищ більш загального значення, які мають безпосереднє відношення до цієї тематики. Адже безсумнівно – поняття безоплатної правової допомоги є похідним від визначення більш загального феномену – «правова допомога» – із притаманними йому власними рисами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Не припинюючи важливості й значущості наявних наукових досліджень з окресленої проблематики (праці В.Г. Андрусіва, Є.Ю. Бови, С.В. Оверчука, Ю.В. Неклеси, Ю.Т. Шрамко, М.В. Стаматіної, Т.Б. Вільчик, В.С. Личко, М.Г. Хаустової, С.М. Бреуса, В.М. Ісакової, Н.В. Хмелевської, А.В. Іванцової, О.С. Любошенко та інших), все ж таки зауважимо, що деякі теоретичні та практичні аспекти, які стосуються інституту правової допомоги в Україні в умовах його модернізації, вивчено недостатньо. Особливо це стосується наявних точок зору та наукових поглядів вчених окремих галузевих наук стосовно розуміння юридичної конструкції «правова допомога», які дотепер залишаються досить неоднорідними. Власне, серед науковців так і не сформувався єдиної думки щодо названого поняття та його співвідношення з іншими термінами, близькими та схожими з ним за своїм змістовним наповненням. Здебільшого дослідники пояснюють його сутність через призму таких явищ юридичного характеру, як «правовідносини», «процесуальне представництво», «правові (юридичні) послуги», «комплекс заходів правового

характеру», «юридична діяльність», «дії правового характеру», «правове сприяння» чи «правова можливість».

Виклад основного матеріалу. На початку зазначимо, одні науковці розглядають правову допомогу як гарантоване державою кваліфіковане сприяння суб'єктами, визначеними законом, людині у здійсненні нею правомірних дій (актів), необхідних для набуття, зміни або припинення прав чи обов'язків у межах певних правовідносин [2, с. 3; 3, с. 130], інші – як діяльність юридичного характеру у вигляді сприяння чи підтримки, яка супроводжує зацікавлену у такій допомозі особу з метою отримання нею бажаного правомірного результату, що реалізується лише у рамках певних правовідносин і здійснюється чітко визначеними в законодавстві суб'єктами. Таке визначення відповідає загальноприйнятому розумінню слова «допомога», тобто виду соціальної взаємодії або певного типу відносин між суб'єктами, в яких один суб'єкт діє в інтересах іншого заради отримання корисного для нього результату [4, с. 22]. Нескладно побачити, що будь-який вид допомоги, як діяльність, реалізується в межах певних відносин між суб'єктом отримання та суб'єктом надання відповідного комплексу чи сукупності заходів чи дій.

На сторінках правничої літератури зустрічається також дещо інша позиція, відповідно до якої правову допомогу розуміють як можливість особи використовувати або захищати свої права в будь-яких судах, компетентних ухвалювати рішення у цивільних, кримінальних, адміністративних справах тощо [5, с. 17]. Так, цю думку підтримують коло вчених, які працюють в різних процесуальних галузях права. Спробуємо навести окремі з них. Як приклад, В.В. Заботін пропонує під правовою допомогою у цивільному судочинстві розглядати забезпечений цивільним процесуальним законодавством механізм, який реалізується правовими засобами юридичного та/або фінансового характеру, а також діями спеціально уповноважених суб'єктів, що дозволяє учасникам справи безперешкодно звернутися до суду з позовною заявою (заявою, скаргою тощо) та відстоювати свою правову позицію під час провадження у справі задля поновлення порушених, невизнаних чи оспорюваних прав, свобод та законних інтересів [6, с. 6]. Дійсно, право на правову допомогу є складовою частиною загального права на доступ до судового захисту, що прямо передбачено ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Між іншим, як законодавець, так і лівова частка науковців право на правову допомогу визнають та досліджують не лише в окремих видах судочинства, але й поза межами судового процесу, вказуючи, що така правова можливість гарантується кожній особі незалежно від її конституційного статусу і виникнення процесуальних правовідносин. Пояснити це можна тією обставиною, що правомірне втручання фахівця в галузі права в особистісну сферу існування людини може бути зумовлено необхідністю надання правової інформації, консультації або роз'яснення правових питань, складення документів правового характеру, здійснення представництва інтересів особи в державних органах тощо.

Під кутом зору будь-якої допомоги юридичного характеру або будь-якого виду чи сукупності видів юридичної допомоги, закріплених Конституцією України та галузевим національним законодавством, що функціонує з метою забезпечення реалізації конституційних прав і свобод людини та громадянина, захисту цих прав, їх відновлення у разі порушення і надається як платно, так і безоплатно на підставах, визначених законом, та суб'єктами (адвокатами, нотаріусами, юрисконсультами громадських об'єднань та іншими уповноваженими на це особами), передбаченими у законі, пояснюють зміст категорії «правова допомога» Н.В. Хмелевська і С.С. Калинюк [7, с. 147; 8, с. 4]. Виходячи з вищевикладеного, стає зрозуміло, що сприяння законними

правовими засобами реалізації прав, свобод, законних інтересів зацікавленій особі, яка опинилася у проблемній правовій ситуації, досягається саме завдяки гарантованій державою можливості будь-якої особи користуватися правовою допомогою у формах (платно чи безоплатно) та межах, особисто визначених останніми.

Принагідно зазначити те, що значна частина вчених-юристів пояснюють правову допомогу як різновид юридичної діяльності, що спрямований на здійснення правових послуг для зацікавлених осіб публічного і приватного права [9, с. 4], або ж безпосередньо як певні послуги правового характеру, що надаються на оплатній чи безоплатній основі лише у випадку захисту від обвинувачення в кримінальному провадженні і тільки адвокатами [10, с. 131]. У такому випадку правова допомога прирівнюється до правової послуги, або різновиду послуги, сферою застосування якої є суспільні відносини, в яких громадяни для задоволення своїх особливих потреб, що визначаються сферою захисту прав і свобод людини і громадянина, отримують особливу споживчу вартість у вигляді професійної юридичної діяльності правової організації або окремого фахівця в галузі права. Тим більше, що саме оплатний характер багатьох різновидів допомоги суттєво наближує поняття «допомога» до дефініції «послуга».

Г.К. Шаров зі свого боку відмічає, що за внутрішнім змістом, і «правова допомога», і «правова послуга» – це одна і та сама діяльність. Водночас відмінність у їх визначенні пов'язана з тим, що традиційно використовують їх як адвокати, так і підприємці, а також представники різних галузей права (наприклад, у цивільному і податковому праві застосовують термін «послуга», у кримінальному процесі – «допомога») [11, с. 52].

Майже ідентичне визначення наводить законодавець у Законі України «Про безоплатну правову допомогу», вказуючи, що «правова допомога – це надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав та свобод, їх відновлення у разі порушення» [12].

Конституційний Суд України взагалі не розмежує за своїм змістом такі категорії, як «правова допомога» і «правові послуги», пояснюючи право на правову допомогу як гарантовану Конституцією України можливість фізичної особи одержувати юридичні (правові) послуги.

Однак будь-яка послуга завжди здійснюється за ініціативою або заявою особи, тобто на її прохання. На відміну від правових послуг, правова допомога може надаватися без вільного волевиявлення як уповноважених, так і зобов'язаних осіб. Так, фізична особа, перебуваючи у статусі обвинуваченого у кримінальному процесі, піддається правовій допомозі без її згоди (обов'язкова участь захисника у кримінальному провадженні). При цьому вона може не лише не усвідомлювати значення та наслідки такої допомоги, а навіть не бажати їх. Як уявляється, не розрізняти правову допомогу і правову послугу за внутрішнім змістовним наповненням не зовсім правильно.

Варто також констатувати, що у наукових і законодавчих підходах прослідковується й інша закономірність: поряд із терміном «правова допомога» досить часто вживаються в якості споріднених понять ще такі категорії, як «юридична допомога», «правнича допомога». Вважаємо за доцільне стисло уточнити зміст цих понять.

Почнемо із дефініції «юридична допомога», яка, до речі, походить від латинського слова «*juridicus*», яке означає «судовий» і трактується як «пов'язаний із законодавством, правовими нормами і практичним їх застосуванням; правничий, правознавчий; має офіційне право на що-небудь» [13, с. 517]; такий, що стосується роботи юриста [14, с. 1529], тобто особи, яка має юридичну освіту, правознавця. Цим узагальненим поняттям охоплюються судді, прокурори, слідчі, адвокати, юрисконсульти, юристи, які працюють на підприємствах, в установах, організаціях і юридичних фірмах, вчені-правознавці, викладачі права тощо [15, с. 241].

В офіційному перекладі Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.) у п. 3 ст. 6 «Право на справедливий суд» міститься поняття «юридична допомога», а не «правова (правничка) допомога» [16].

На сторінках спеціальної правничої літератури під юридичною допомогою мають на увазі: 1) аргументовану законодавством, правовими нормами та/чи практичним їх застосуванням, конкретизовану правознавчим змістом допомогу, що має нормативний характер (тобто для надання якої є та ідентифікована надавачем законодавча підстава) і спрямована на забезпечення реалізації, захисту або відновлення конкретного права чи свободи людини, громадянина, особи. Юридична допомога – вужче поняття, ніж правова допомога, оскільки надається в межах певної галузі права (наприклад, юридична допомога адвоката в кримінальному провадженні) [7, с. 145-146]; 2) здійснюване засобами юридичного характеру адресне невідне професійне та організоване сприяння реалізації правових можливостей суб'єкта права з метою перетворення проблемної правової ситуації і максимально сприятливого задоволення його індивідуальних інтересів. При цьому в даному випадку їх автор не розмежовує поняття «правова допомога» і «юридична допомога», а навпаки – підкреслює їх синонімічність, на що вказує додавання у дужках уточнення «правова» [4, с. 134]. Як бачимо, поняття «правова допомога» в одних випадках вважається первинним і загальним відносно категорії «юридична допомога» (правова допомога охоплює всі види юридичної допомоги) [17, с. 85], в інших – взагалі не розмежовуються. Тим більше, що європейське законодавство здебільшого веде мову про надання «юридичної», а не «правової» допомоги, що свідчить про факт того, що терміну «юридична допомога» відповідає текстуально закріплене зараз в Конституції України поняття «правничка допомога». Особисто нам імпонує перший підхід, виходячи з етимологічного та семантичного змісту самого слова «юридичний», іншими словами, погоджуємося з поглядами тих науковців, які проводять їх розмежування, вказуючи на значно вужчі межі поняття «юридична допомога» порівняно з терміном «правова допомога». Разом із тим через достатньо тривале та розповсюджене застосування в науковому і законодавчому обігу саме дефініції «правова» вважаємо її вживання більш прийнятним. Тим більше, що у більшості законодавчих та нормативно-правових актів офіційно й досі залишається саме термін «правова допомога» (у Законах України: «Про безоплатну правову допомогу», «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», у Кримінальному процесуальному кодексі України тощо).

З приводу використання інтерпретації «правничка допомога» зауважимо, що приведення термінології у відповідність до стандартів української мови спонукало законодавця перейти до застосування терміну «правничка» замість «правова», насамперед це відбулося на рівні Конституції України. Пізніше про правничу допомогу (замість «правова допомога») йдеться у ч. 1 ст. 16 Кодексу адміністративного судочинства України, у ч. 1 ст. 16 Цивільному процесуальному кодексу України, а також у ч. 1 ст. 16 Господарського процесуального кодексу України, а саме: «учасники справи мають право користуватися правничою допомогою». Отже, ми будемо виходити саме з цієї позиції, і, застосовуючи поняття «правова допомога», мати на увазі «правничу допомогу», тобто розглядати їх як синонімічні категорії.

Що стосується «професійної правничої допомоги» (де ключове значення відіграє саме слово «професійна»), то більшість учених говорять про неї як про «систему заходів, спрямованих на реалізацію, охорону та захист прав, свобод та законних інтересів фізичної особи, які реалізуються адвокатом, мають на меті повною мірою досягти її правової захищеності. До основних ознак професійної правничої допомоги, які характеризують її як поняття, зараховують: а) ознаки суб'єктів (суб'єктом отримання

професійної правничої допомоги є фізична особа, а суб'єктом надання – адвокат); б) ознаки об'єкта і предмета; в) структурно-змістовні ознаки – мета, засоби, результати, інтереси» [4, с. 102].

Звертають на себе увагу окремі положення кодифікованих актів, які визначають розгляд судової справи в адміністративному, цивільному і господарському процесах. Так, законодавець чітко прописує, що «представництво у суді як вид правничої допомоги здійснюється виключно адвокатом (професійна правничка допомога), крім випадків, встановлених законом» (ч. 2 ст. 16 Кодексу адміністративного судочинства України, ч. 2 ст. 16 Цивільного процесуального кодексу України, ч. 2 ст. 16 Господарського процесуального кодексу України) [18; 19; 20]. У цих нормах законодавець особливо акцентував свою увагу на тому, що винятково адвокату належить виконання функції щодо надання професійної правничої допомоги.

Розділяє таку законодавчу позицію М.Ю. Семігін, який підкреслює, що професійна правничка допомога забезпечує можливість кожному звернутися до особи, що має професійні знання (професіонала) у сфері права (адвоката) з метою отримання належної правової інформації та/або ефективного захисту своїх прав та інтересів [21, с. 8].

Нагадаємо, що під кваліфікацією (від лат «quails» – який, якої якості і «facio» – роблю; від англ. «quality» – якість) мається на увазі ступінь і вид професійної освіти, що необхідні для виконання конкретної роботи; наявність підготовки, професійних знань, навичок та досвіду, які дають можливість особі належним чином проводити певні дії; рівень підготовленості, майстерності, ступінь готовності до виконання праці за визначеною спеціальністю чи посадою, що визначається розрядом, класом чи іншими атестаційними категоріями [22, с. 129-130]. Саме тому слушною варто визнати також позицію О.Г. Кучерени, який підкреслює, що правова допомога від осіб, які володіють спеціальними юридичними знаннями, вміннями і навичками, вважається саме кваліфікованою. Не дивлячись на різноманіття органів та осіб, що надають кваліфіковану юридичну допомогу, жоден з цих органів не може замінити адвокатуру. Адвокат – це особа, здатна надавати юридичну допомогу за всіма без винятку правовими питаннями. Виходячи з кваліфікаційних вимог, що пред'являються до адвокатів, вони повинні надавати правову допомогу значно більш високого рівня, ніж інші особи. Діяльність адвокатури з надання кваліфікованої юридичної допомоги має універсальний характер [23, с. 11].

Висновки. Вважаємо за необхідне виходити з підходу, відповідно до якого кваліфікованість правничої допомоги охоплює два аспекти – кваліфікацію (професіоналізм) суб'єкта надання (і в цьому сенсі є ознакою, що характеризує суб'єкта надання) і якість самої допомоги (це вже ознака самої діяльності, її структури та змісту). До фактичного надання правничої допомоги не можна сказати, кваліфікована вона чи ні. Отже, поняття «правничка допомога» та «кваліфікована правничка допомога» співвідносяться як родове та видове поняття [4, с. 108]. У даному контексті не виникає жодного сумніву в тому, що «професійна правничка допомога» асоціюється як вітчизняним законодавцем, так і науковими діячами передусім з діяльністю адвоката. Якщо йдеться про інших суб'єктів, які надають правову допомогу (на платній чи безоплатній основі) – юристів, нотаріусів, посадових осіб органів місцевого самоврядування і органів виконавчої влади, то її слід розцінювати як діяльність у сфері права або надання правових послуг (у разі їх оплатності).

Таким чином, вважаємо, що «правова (правничка) допомога» – це передусім сприяння законодавчо закріпленими юридичними засобами та способами в реалізації прав, свобод та інтересів особи, яка потребує такої допомоги, з метою вирішення певної проблемної ситуації правового характеру (наявність спору або конфлікту, фактичне

порушення або загроза порушенню законних прав, свобод та інтересів особи тощо). Зазначене поняття зараховує до себе різні види правової допомоги, яка може надаватися як на платній, так і на безоплатній основі.

Водночас, враховуючи ту обставину, що дефініція «безоплатна правова допомога» співвідноситься з дефініцією «правова допомога» як частина і ціле, під безоплатною правовою допомогою пропонуємо розуміти офіційно визнану та фінансово гарантовану державою діяльність правового та процесуального змісту (надання правової інформації та консультацій; складення документів правового і процесуального характеру; здійснення представництва іншої особи в судових та державних органах; забезпечення захисту особи від кримінального обвинувачення тощо), яка здійснюється з боку суб'єктів системи надання безоплатної правової допомоги, перелік яких визначено у ст. 6-1 профільного Закону України «Про безоплатну правову допомогу» з метою забезпечення, реалізації та захисту прав, свобод та законних інтересів, а також їх поновлення у разі порушення, для фізичних осіб, які потребують такого роду допомоги.

Список використаних джерел:

1. Абдеев Р.Ф. *Философия информационной цивилизации* : учеб. пособ. / ред.: Е.С. Ивашкина, В.Г. Деткова. Москва : Владос, 1994. 336 с.
2. Шрамко Ю.Т. *Конституційне право на правову допомогу в Україні: актуальні питання законодавчого регулювання* : автореф. дис. ... канд. юрид. Наук : 12.00.02. Київ, 2016. 18 с.
3. Андрусів В.Г. Співвідношення забезпечення адвокатурою права на захист з наданням правової допомоги. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2006. № 12. С. 126-131.
4. Панченко В.Ю. *Юридическая помощь (вопросы общей теории)* : моногр. Красноярск : Сиб. федер. ун-т, 2011. 279 с.
5. Кузьменко О.В. *Адміністративна юстиція в Україні* : навч. посіб. Київ : Атіка, 2007. 156 с.
6. Заботін В.В. *Право на правову допомогу в цивільному судочинстві* : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 . Харків, 2018. 22 с.
7. Хмелевська Н.В. Розмежування понять «правова допомога» та «юридична допомога» як основа цілісної системи правової допомоги. *Вісник Академії адвокатури України*. 2012. № 3. С. 143-147.
8. Калинюк С.С. *Інститут адвокатури в механізмі реалізації права людини і громадянина на правову допомогу: конституційно-правовий аспект* : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Ужгород, 2015. 15 с.
9. Личко В.С. *Поняття та види правової допомоги в Україні: загальнотеоретичне дослідження* : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2013. 24 с.
10. Юшкевич О.Г. *Надання правової допомоги як вид соціальних послуг. Право і Безпека*. 2009. № 1. С. 129-135.
11. Шаров Г.К. *Российская адвокатура на рынке юридических услуг. Адвокатура. Государство. Общество : сборник мат. 3-й Всероссийской научно-практической конференции (г. Самара, 24 августа 2006 года)*. Москва : Новый учебник, 2006. С. 51-64.
12. *Про безоплатну правову допомогу* : Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
13. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ : Ірпінь, 2001. 517 с.
14. *Большой толковый словарь русского языка* / Сост. и гл. ред. С.А. Кузнецов. Москва : Норинт, 2000. 1536 с.

15. Багатомовний юридичний словник-довідник / І.О. Голубовська, В.М. Шовковий, О.М. Лефтерова та ін. Київ : Київський університет, 2012. 543 с.
16. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : міжнародний документ від 04.11.1950. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
17. Павліш П.В. Правова природа договору про надання юридичних послуг за законодавством України. *Римське право і сучасність : матеріали міжнар. наук. конф.*, 29 травня 2015 р., м. Одеса. Одеса : Фенікс, 2015. С. 81-86.
18. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
19. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
20. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
21. Семигін Г.Ю. Соціальна справедливість і право: основи взаємодія. *Соціологічні дослідження*. 2009. № 3. С. 72-82.
22. Юридичні терміни. Тлумачний словник / В.Г. Гончаренко, П.П. Андрушко, Т.П. Базова та ін.; за заг. ред. В.Г. Гончаренка. 2-ге вид., стереотипне. Київ : Либідь, 2004. 320 с.
23. Кучерена А.Г. Роль адвокатури в становленні громадянського общества в Росії : автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук : 12.00.11. Москва, 2002. 48 с.

УДК 342.9

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Візір Тетяна Сергіївна,
студентка магістратури
(Київський міжнародний університет,
м. Київ, Україна)

Статтю присвячено адміністративно-правовому регулюванню сфери безпеки України. Здійснено науково-правовий аналіз чинних нормативно-правових актів та науково-теоретичних джерел із цього питання. З'ясовано, що вітчизняне законодавство не наводить визначення поняття «безпека України». До того ж вітчизняний законодавець замість поняття «безпека України» використовує такі дефініції, як «державна безпека», «національна безпека», «громадська безпека», «воєнна безпека».

З'ясовано, що термін «безпека» – це загальне поняття якості буття, яке може застосовуватись для означення багатьох явищ. Воно віддзеркалює не тільки притаманні певному явищу специфічні ознаки безпеки, але і поглинає в себе її загальні риси (фактори), що і дає змогу застосовувати його у багатьох галузях. Водночас категорія «безпека» не абсолютна, а відносна, її значення набуває сенсу тільки у сфері конкретної життєдіяльності людини чи суспільства. Безпека тісно пов'язана з усіма складниками соціуму, які є головними чинниками самозбереження, існування і розвитку природного середовища кожної людини зокрема і суспільства в цілому. Безпеку як узагальнене поняття треба розглядати в тріадному вимірі: людина – суспільство – держава.